

TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİNDE SUÇ MAĞDURLARININ HAKLARININ KORUNMASI: TÜRKİYE 'SANIK MERKEZLİ' ADALET SİSTEMİNDEN 'MAĞDUR MERKEZLİ' ADALET SİSTEMİNE GEÇİŞ SÜRECİNİN NERESİNDE BULUNMAKTADIR?

Bayram ERZURUMLUOĞLU*

Öz

Avrupa Birliğinde, birliğe üye ülkeler arasında mal ve hizmetlerin serbestçe dolaşımı yanında tüm vatandaşların maksimum can ve mal güvenliği içerisinde serbestçe dolaşımının sağlanmasına yönelik çalışmalar da yürütülmektedir. Bu çalışmaların bir parçası olarak, üye ülkelerden herhangi birinde suç kurbanı olmaktan dolayı mağduriyet yaşayan kişilerin yabancı mekan, dil, kültür, hukuki farklılıklar, ekonomik sıkıntılar veya ceza adalet sistemi uygulamaları alanında iş ve tutum farklılıkları sonucunda ortaya çıkabilen ikincil bir mağduriyet¹ daha yaşamalarını engellemeye yönelik hukuki ve yapısal düzenlemeler de yapılmaktadır. Türkiye'nin ise, Avrupa Birliğine üyelik uyum sürecinin bir gereği olarak ya da Avrupa Konseyi'nin bir üyesi olarak 24 Kasım 1983 tarihinde imzaladığı "Şiddet Suçu Mağdurlarının Tazmini Hakkında Avrupa Sözleşmesi"nin sonucunda en azından şiddet suçuna maruz kalanlara yönelik standartlaştırılmış tedbirler alması gerekmektedir. Ancak, Türkiye'de, mağdurlar lehine, hayata geçirilmesi gereken uygulamalar Avrupa'daki gelişmelerle karşılaştırıldığında göreceli olarak çok sınırlı kalmıştır. Bu çalışmada Türkiye ve AB ülkelerinde suç mağdurlarının haklarının korunmasına yönelik yapılan çalışmalar karşılıklı olarak değerlendirilmekte ve Türkiye'nin de dengeli bir adalet sistemine kavuşabilmesi için bir an önce suç mağdurlarını da korumaya yönelik uygulamaları hayata geçirmesi gerektiği yönünde değerlendirmeler yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suç mağdurları, mağdur hakları, mağdur-merkezli adalet sistemi, mağdur destek hizmetleri, Avrupa Mağdur Mevzuatı.

PROTECTION OF VICTIMS' RIGHTS IN EUROPEAN UNION AND TURKEY: WHERE DOES TURKEY STAND IN THE TRANSFORMATION FROM 'SUSPECT CENTRED' JUSTICE SYSTEM TO 'VICTIM CENTRED' ONE?

Abstract

As of 1st July 2013, the number of countries in the European Union will be 28. Along with trying to ensure free movement of goods and services, legal and structural harmonisations and standardisations in the union, the EU try to make new arrangements to harmonise or standardise services and treatments of crime victims to prevent secondary victimisation due to legal, cultural, economic, psychological or language problems. Turkey, either due to the EU accession process or as a signatory of "the European Convention on Compensation for Victims of Crimes of Violence" which was signed on 24th November 1983 is expected to take some measures in protecting victims of crime. However, in practice, the actions taken in favour of victims have been severely limited. This article evaluates the developments in the EU and Turkey in the rights and protection of victims of crime since the 1960s and recommends that Turkey should urgently take necessary measures to have a balanced justice system, which currently leans in favour of suspects.

Keywords: Victim support, victim assistance, European victim rights, victim-centered justice system, European Victims Services.

* Yrd. Doç. Dr., Adiyaman Üniversitesi, İ.İ.B.F, Kamu Yönetimi Bölümü, berzurumluoglu@adiyaman.edu.tr

¹ İkincil Mağduriyet: Suç mağdurlarının yaşadıkları ilk mağduriyet sonrasında toplumdan veya devlet kurumlarından gördükleri tepki ve muamelelerin, sosyal, psikolojik ya da ekonomik anlamda, kendilerinde bir daha travma yaratması durumudur. Bu gibi durumlara cinsel saldırı, taciz, bedensel veya zihinsel engellilik nedeniyle yaşanan mağduriyetlerden sonra mağdurun kendisinin suçlanması, aşılanması, dışlanması vb. gibi sebeplerle ortaya çıkan tablonun, mağduru en az ilk mağduriyeti kadar yaralaması örneği verilebilir.

1. GİRİŞ

Avrupa Birliği istatistik kurumu Eurostat verilerine göre Avrupa Birliğinde her yıl 30 milyon civarında şahsa veya mala karşı işlenmiş suç polis kayıtlarına geçmektedir (Bkz., Tablo I). Kayıtlara geçen bu rakamlara, iş saatleri içerisinde dükkân raf veya tezgâhlarından yapılan hırsızlıklar (shoplifting), vandalizm, grafiti, mesken veya işyerlerinin dış mekânlarında açık alanlarda bırakılan eşya hırsızlıkları, küçük kavga olayları vb. gibi hafif mahiyette olduğu değerlendirilen suçlar dâhil edilmemektedir. Bu sebeple toplumda yaşanan suçların gerçek miktarlarının istatistiklere yansıyanlardan çok daha fazla olduğu değerlendirilebilir.

Tablo 1. Avrupa Birliğinde Kayıtlı Suçlar (2000-2010)

AVRUPA BİRLİĞİNDE KAYITLI SUÇLAR (2000-2010)	
Yıl	Toplam Kayıtlı Suçlar
2000	29,410,428
2001	30,427,837
2002	31,550,104
2003	31,754,626
2004	31,156,972
2005	30,771,678
2006	30,562,780
2007	29,974,431
2008	29,326,783
2009	29,136,466
2010	28,572,408

Eurostat, 07.03.2013

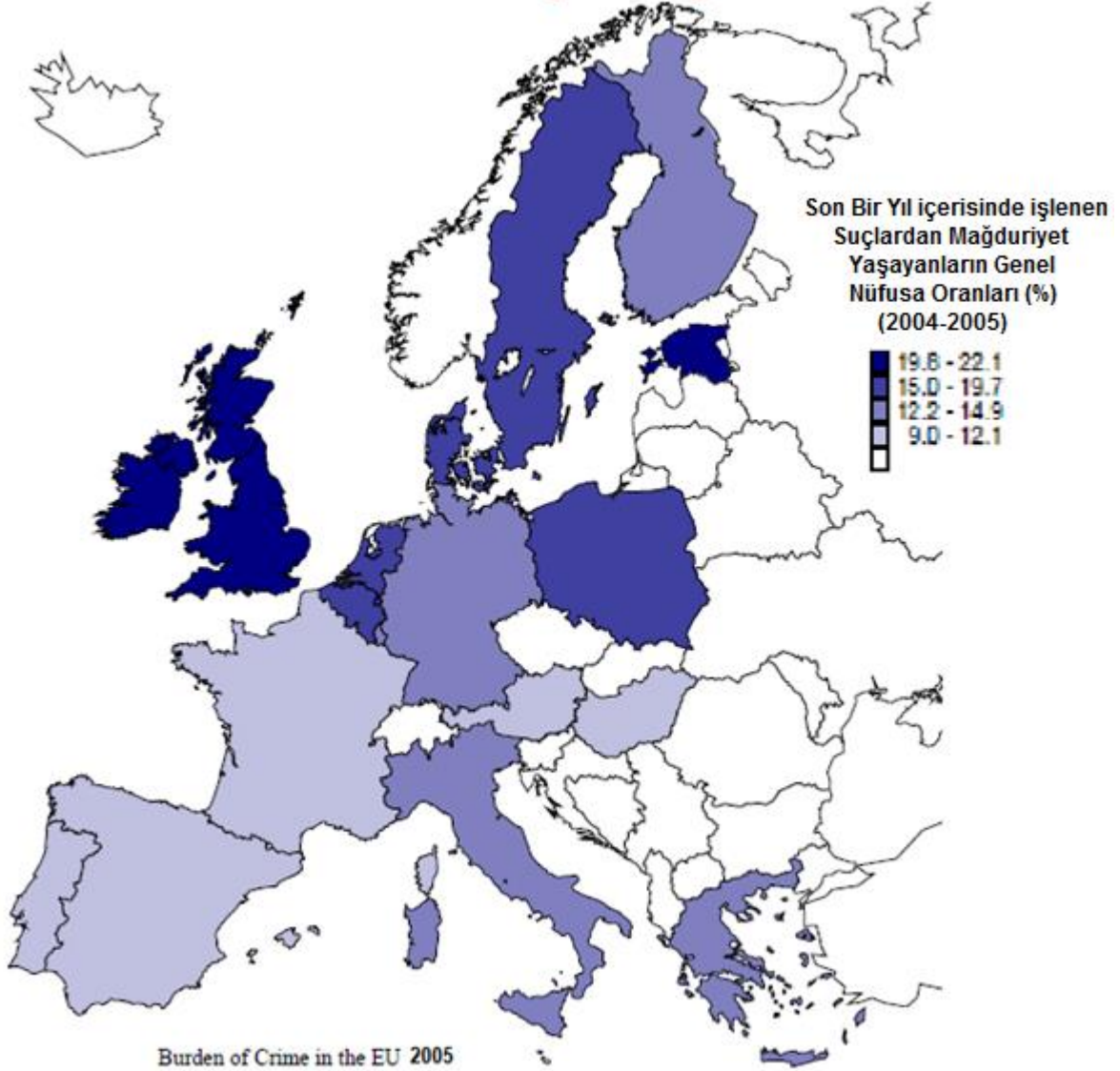
Yukarıda belirtilen bağlamda yapılan mağdur araştırmaları bu durumu doğrulayarak, AB'de istatistiki kayıtlara geçen suç rakamlarının fiilen işlenmiş olan suç miktarlarının, ortalama olarak, %40'ı civarında olduğunu tespit etmiştir (Carr-Hill and Stern, 1979; Mayhew and Van Dijk, 1997; Mayhew and White, 1997; Kury, 2002; Alvazzi del Frate and Kesteren, 2004). Mağdur araştırmalarına dayanan bilgiler doğrultusunda, Avrupa Birliği ülkelerinde ortaya çıkan suç mağduriyetlerinin genel miktar ve çerçeveleri hakkında bir kestirim yapmak da mümkün olabilmektedir (Bkz., Görsel I). Bu konuda yapılan hesaplamalar, Avrupa Birliğinde, tahmini olarak 75 milyon civarında doğrudan suç mağduru bulunduğunu ölçülemektedir² (Van Dijk, Manchin, Van Kesteren, et al., 2005). Bu durumun ortaya çıkardığı tablonun suç mağdurlarına ve de onların ailelerine ciddi ölçülerde maddi, manevi ve sağlık sıkıntıları getirmesinin yanında üye ülke ekonomilerine de €233 milyar Euro civarında maliyet getirdiği tahmin edilmektedir.³

² Küçük suç mağdurlarını hesaba dahil etmeyen bu tahminleme; rapor edilmeyen suç oranlarının %60, ve suç mağdurlarının ortalama olarak 3 aile üyesi olduğu hesabına göre yapılmıştır.

³ The European Commission MEMO/11/310 Date: 18/05/2011.

Yukarıda belirtilen ve failerince bilinçli olarak işlenmiş suçlara ilave olarak Avrupa ülkelerinde bir milyondan daha fazla trafik kazası yaşandığı ve bu kazalarda 30 bin civarında insanın öldüğü, 250.000 kadar insanın ciddi şekilde yaralandığı ve de 1.2 milyon civarında kişinin de hafif yaralandığı dikkate alındığında suç ya da kaza mağdurlarına yardım ya da destek sağlamanın toplumsal uyum ve düzenin korunması açısından ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır⁴.

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE İŞLENEN SUÇLARIN GENEL SEVİYELERİ

ŞEKİL 5

Avrupa birliği coğrafyasında meydana gelen bütün bu suçlar ve trafik kazalarına Avrupa Birliği ülke vatandaşları yanında bu ülkelerde yerleşmek, çalışmak ya da turist olarak dolaşmak için gelen diğer ülke vatandaşlarının da maruz kaldığı düşünüldüğünde, hem AB vatandaşları hem de diğer ülke vatandaşlarının AB içerisinde ciddi bir

⁴ European Commission CARE database.

⁵ Şekildeki suç oranları: araba hırsızlığı, arabadan yapılan hırsızlık, motosiklet hırsızlığı, bisiklet hırsızlığı, ev veya işyerine girerek yapılan hırsızlıklar, ev veya işyerine hırsızlık için girme girişimleri, soygun, soygun girişimi, yankesicilik, şahsi eşyaların çalınması, cinsel saldırı, fiziki saldırı ve şiddet kullanma tehdidi suçlarını içermektedir.

koru ya da sakıntı duymaksızın serbestçe dolaşabilmeleri için, koruyucu bir takım tedbirler alınması gerektiği açıkça görülmektedir. Bu bağlamda, Eurostat verilerine göre 2010 yılında yaklaşık olarak 630 milyon Avrupalının, Avrupa ülkeleri arasında 1.2 milyar kez seyahat yaptığı görülmektedir⁶. Yaklaşık 11.3 milyon Avrupalı kalıcı surette kendi ülkelerinden başka bir ülkeye yerleşmiştir. Hayat sürelerinin herhangi bir döneminde Avrupalıların %10'u başka bir ülkede yaşamakta veya çalışmaktadır. %13'ü ise eğitim ya da öğretim için dış ülkelere gitmektedir⁷. Bu durumda, ister AB vatandaşı olsun ister AB dışı bir ülke vatandaşı olsun, çok iyi tanımadıkları bir çevre veya ortamda bulunan kişilerin suça maruz kalma ihtimallerinin daha yüksek olduğu düşünüldüğünde,⁸ suç mağdurlarının böylesine bir durumda, maddi ve manevi sıkıntılarına ilave zorluklar da yaşayabilecekleri değerlendirilebilir. Mağdurların yaşayabilecekleri zorlukların, çoğu zaman, mağduriyetlerini ifade edebilme konusundaki iletişim kurma zorluklarından kaynaklanan sıkıntılardan olması yanında hukuki ve kültürel farklılıklardan kaynaklanan zorluklardan da olabilmektedir. Belirtilen çerçevede mağdurların yaşayabilecekleri zorluklar için uygun çözümler üretilmediği takdirde, alıştıkları çevre ve kültürden uzak olan suç mağdurlarının ceza adalet sistemi tarafından yapılabilecek eksik ya da hatalı uygulamalar sebebi ile 'ikincil bir mağduriyet' ya da 'çifte mağduriyet' yaşamaları kaçınılmaz bir hal alabilmektedir (Doerner, 2012; Campbell and Raja, 1999). Diğer yandan, ister kendi ülkelerinde olsunlar, isterse yabancı bir ülkede, mağdurların birçoğu belki de hayatlarında ilk defa polis, savcı, avukat ve mahkemeye yüz yüze gelmek zorunda kalmaktadırlar. Bu durum mağdurlar için genellikle kafa karıştırıcı ve baş edilmesi zor bir hal alabilmekte; üstelik bir de kendi ülkelerinin dışında bir yerde olduklarında yaşadıkları kültürel, hukuki ve dil sorunları mevcut durumlarını daha da karmaşıklaşabilmektedir. Bu sebeple, tam olarak alışık olmadıkları bir ortamda suça maruz kalanlara yardım edilmesi ve haklarının korunması ayrı bir önem arz etmektedir.

Yukarıda ifade edilen mağduriyetlere ilave olarak; Avrupa Konseyi hesaplamalarına göre kadınların %20-25'inin rapor edilmemiş olsa da fiziki şiddete uğradığı, %12-15'inin aile içi şiddet yaşadığı, %10'dan fazlasının da cinsel şiddete maruz kaldığı değerlendirmeleri dikkate alındığında ciddi bir toplumsal kitleyi oluşturan suç mağdurlarına destek sağlanmasının toplumsal huzur ve düzenin korunması açısından ne kadar önemli olduğunu bir daha doğrulanmaktadır.⁹ Ayrıca Avrupa birliğinde yapılan suç mağdurları araştırmalarına göre mağdurlara destek sağlanması hususunda ciddi bir talep de bulunmaktadır (Van Dijk, Manchin, Van Kesteren, et al., 2005). Çünkü suçlar tabiatları gereği mağdurlarını çoğu zaman hem maddi, hem de manevi olarak zayıf ve yardıma muhtaç duruma sokmakta iken ceza adalet sistemine dâhil olan güvenlik personeli, savcılık ya da mahkeme gibi kurum çalışanlarının öncelikli olarak suç faillerinin yakalanması, yargılanması ve

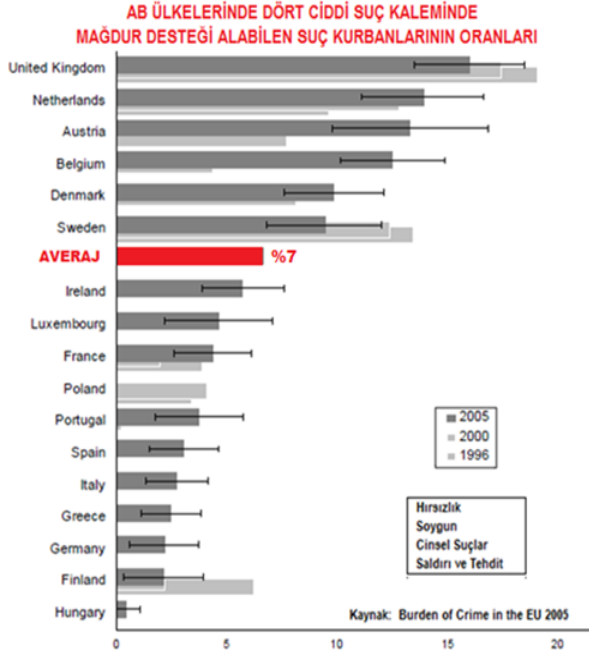
⁶ Eurostat, Tourism Statistics 2010: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/tourism/data/database>

⁷ Eurostat, Statistics in Focus 94/2009; Eurobarometer 337/2010.

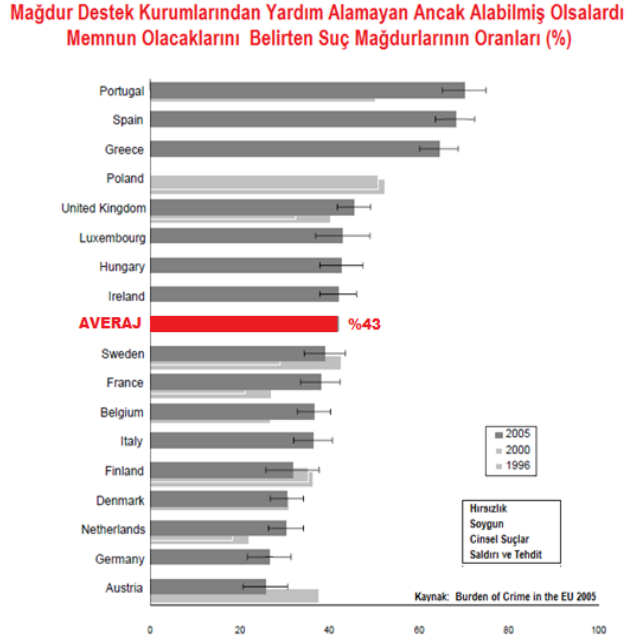
⁸ Bkz.: Hauber, A.R and Zandbergen, A.G.A. (1996), Foreign Visitors as Targets of Crime in the Netherlands: Perceptions and Actual Victimization Over the Years 1989, 1990, and 1993, Security Journal, Vol: 7, Issue: 3, October 1996, P:211-218.; Leggett, T. (2003). Rainbow Tenement: Crime and Policing in Inner Johannesburg, ISS Monograph Series; No 78, April 2003, Pretoria: Institute for Security Studies.

⁹ Council of Europe, (2006), Combating Violence Against Women: Stocktaking Study on the Measures and Actions Taken in the Council of Europe Member States, CDEG (2006) 3, Strasbourg: Directorate General of Human Rights.

cezalandırılmasına odaklanmış olmaları nedeni ile mağdurları ve onların ihtiyaçlarını çoğu zaman ihmal ettiği görülmektedir.¹⁰ (Bkz., Görsel II-III).

Şekil II

Şekil III

2. AVRUPA BİRLİĞİNDE SUÇ MAĞDURLARINA DESTEK DÜZENLEMELERİNİN GELİŞİMİ

Avrupa Birliğinde ve üye ülkelerde hem cezai, hem de özel hukuk hükümleri alanında suçlardan mağdur olanların “temel insan hakkı kabul edilen alanlardaki haklarının” korunabilmesinin minimum standartlarının belirlenmesi ya da bu duruma ilave olarak suç faileri karşısında dezavantajlı durumda kalmalarının engellenebilmesi için çok sayıda karar, direktif ve iyi uygulama (good practice) önerileri bulunmaktadır. Ancak bu yazı çerçevesinde bütün bu düzenlemeleri detayları ile aktarmak mümkün olmadığından, mağdur haklarının gelişimi süreci içerisinde yer alan önemli değişim noktaları birkaç başlık altında ele alınacaktır.

2.1. 24 Kasım 1983 Tarihli “Şiddet Suçu Mağdurlarının Tazmini Hakkında Avrupa Sözleşmesi”

5 Mayıs 1946 tarihli Londra Sözleşmesi ile 10 Avrupa devleti tarafından kurulan ve kuruluşundan 3 ay sonra Türkiye'nin de üye olduğu Avrupa Konseyi'ne (The Council of Europe) üye ülkelerden birçoğu 1960'lı yıllardan itibaren, hızla artan şiddet ya da diğer suç mağdurlarınca yaşanan ciddi sıkıntıları kısmen de olsa telafi etmek için, refah devleti ya da sosyal devlet olma prensipleri gereği, suç failerinden veya diğer kaynaklardan mağdurların tazmin edilemeyen tazminatları için devlet tazminatı fonları oluşturmaya başlamışlardır.¹¹ Bu fonlar genel olarak cinayet, saldırı, tecavüz ve soygun mağdurları için ayrılmıştır (Greer, 1996; Goodey, 2003).

¹⁰ EUROPA , Victims' rights, MEMO/11/310 , Date: 18/05/2011

¹¹ İngiltere (1964); Kuzey İrlanda (1968), İsveç (1971), Avusturya (1972), Finlandiya (1973), İrlanda (1974), Norveç (1976), Danimarka (1976), Hollanda (1976), Almanya (1976); ve Fransa (1977).

Avrupa’da yaşanan bu türden gelişmeleri izleyen Avrupa Konseyi, Suç Sorunları Komitesi (The Council of Europe Committee on Crime Problems -CECCP) 1970 yılında suç mağdurlarına tazminat konusunu programına alarak ortak düzenlemeler yapmaya karar vermiştir.¹² Bu hususta yapılan çeşitli çalışmalar ve uluslararası konferanslar sonucunda, Avrupa Konseyine o tarihte üye olan 21 ülkeden 10’u tarafından; 24 Kasım 1983 tarihinde imzalanan “Şiddet Suçu Mağdurlarının Tazmini Hakkında Avrupa Sözleşmesi”¹³ ile şiddet suçuna maruz kalanlara tazminat ödemesi konusunda standartlaştırılmış tedbirler alınması kararlaştırılmıştır.

Şiddet Suçu Mağdurlarının Tazmini Hakkında Avrupa Sözleşmesi Avrupa Birliği sözleşmeleri ile doğrudan bağlantılı olmamakla birlikte, Avrupa ülkelerinde yerli ve yabancılar için mevcut olan mağdur tazminat düzenlemelerini birbiri ile uyumlu hale getirmeyi amaçlamıştır. Sözleşmeye imza koyan ve parlamentolarına onaylatan devletler¹⁴ bu sözleşme yükümlülükleri gereğince almaları gereken tedbirler doğrultusunda; kendi sınırları içerisinde işlenen şiddet suçlarından dolayı mağduriyet yaşayanlara, suç fail ya da faillerinin tespit edilememeleri, yargılanamamaları ya da ekonomik durumlarının tazminat ödemeye müsait olmaması nedeni ile suç faillerinden alınması mümkün olmayan tazminatlardan dolayı mağdurların kendilerine; ya da mağdurların ölümleri durumunda bakmakla yükümlü oldukları kişilere uyruklarına bakılmaksızın tazminat ödenmesi hususunda temel bir takım tedbirler almaya başlamışlardır. Sözleşme gereğince tazminat hesaplamalarına, minimum olarak; ‘gelir kaybı’ ve ‘sağlık harcamaları’nın dâhil edilmesi öngörülmüştür. Mağdurun ölümü durumunda ise cenaze masraflarının karşılanması yanında; bakmakla yükümlü olduklarına ‘bakım kaybı’ tazminatının da ödenmesi gereği karara bağlanmıştır. Devletlerin, tercihlerine bağlı olarak da, eğer uygun görürlerse, ağrı ve acı bedeli (pretium doloris), beklenen yaşam kaybı¹⁵, suçtan kaynaklanan engellilik nedeni ile muhtemel gelir kayıplarının da ilave edilebileceği belirtilmiştir. Sözleşme, ayrıca, ilgili devletlerin mağdur tazminatlarına bir alt ya da üst sınır belirleyebileceğini, mağdurun ekonomik durumunun iyiliğine bağlı olarak ya da kendi hatası veya bir suç örgütüne üye olması nedeni ile mağdur duruma düşmüş olması durumunda böyle bir tazminatın verilmemesi konusunu da tercihe bırakmıştır.

Ancak bu sözleşmeyi onaylayan ülkelerin bile mağdur tazminatları için sınırlı bütçe ayırmaları ve de sözleşmede “tazminatların diğer kaynaklardan temin edilememesi” durumunda devlet tazminatı ödenmesi şartının bulunması nedeniyle, sözleşmenin öngördüğü mağdur tazminatı uygulamaları, mağdurlar açısından sağlıklı bir şekilde yürüyememiştir (Katsoris, 1990). Çünkü sözleşme, mağdurlara tazminat ödeme yükümlülüğünün öncelikli olarak, devlete ait olmayıp saldırganlara ait olduğunu açıkça belirtmiştir. Diğer yandan devletler, tazminatlarda üst sınırlar belirlemek ya da mağduriyet oranlamaları yaparak bunlara uygun ödeme tarifeleri

¹² The Council of Europe, (1984), Explanatory Report to the European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes 9.

¹³ The Council of Europe, European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes, Strasbourg, 24 November 1983, Eur. T.S. No. 116.

¹⁴ The Council of Europe, Notification of Ratification, Council of Europe Doc. JJ 2350C Tr./ 116-4 (Feb. 7, 1990). Danimarka, Fransa, Luxemburg, Hollanda, İsveç ve İngiltere sözleşmeyi imzalamış ve parlamentolarında onaylamıştır. Yunanistan, Türkiye, Almanya ve Norveç sözleşmeyi imzalamakla birlikte meclislerinde onaylamamışlardır.

¹⁵ Beklenen Yaşam Kaybı: Bir insanın ortalama olarak ne kadar yaşayabileceğini ortaya koyan istatistiki bir ölçüte göre yaşaması beklenen sürenin (beklenen yaşam süresi) yaşadığı mağduriyet nedeni ile ortadan kaldırılması (ölüm) sonucunda ortaya çıkan negatif zaman farkını ifade etmektedir.

belirlemek suretiyle mağdurların alabilecekleri tazminatları sınırlamışlardır (Goodey, 2003). Bu sebeptir ki Şiddet Suçu Mağdurlarının Tazmini Hakkında Avrupa Sözleşmesi'ne bağlı olarak oluşturulan suç mağdurlarına devlet tazminatı ödeme uygulamaları; müracaatçı sayıları ve gerçekte tazminat alabilenlerin sayıları ile karşılaştırıldığında, adalet sistemine karşı eleştirileri yatıştırmak dışında, çok büyük bir anlam ifade etmediğine dair eleştiriler de almıştır (Burns, 1980).

2.2. Avrupa Adalet Divanı'nın İngiliz Vatandaşı Ian William Cowan Lehine Fransız Hükümeti'ne Karşı Verdiği 2 Şubat 1989 Tarihli Karar (Case 186/87)

Avrupa Adalet Divanı'nın Ian William Cowan lehine verdiği karar, o zamanki ismi ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye ülke vatandaşlarının Avrupa'nın hangi ülkesinde bulunuyor olurlarsa olsunlar uyruklarına bakılmaksızın, diğer hakları yanında, suç mağduriyetinden doğan haklarının da eşit ve ayırimsız bir şekilde korunması gerektiği hususunda önemli bir dönüm noktasını oluşturmaktadır.

Davaya konu olan İngiliz vatandaşı Ian William Cowan, turist olarak bulunduğu Paris'te, bir metro çıkışında saldırıya uğrayarak yaralanmıştır. Ancak saldırganlar yakalanamadığı için kendisine devlet tazminatı ödenmesi için 'Paris, Suç Mağdurlarına Tazminat Kurulu'na¹⁶ başvurduğunda kendisine "Fransız Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 706. maddesi gereğince¹⁷ tazminatın sadece Fransız vatandaşı olanlar veya Fransa ile tazminatlar konusunda müteakabiliyet anlaşması imzalayan devlet vatandaşları veya oturma izni olanlar" için mümkün olduğu gerekçesi ile ödeme yapılmamıştır. Bunun üzerine Cowan, Avrupa Ekonomik Topluluğu Anlaşmasının ayrımcılığı yasaklayan 7. Maddesine dayanarak¹⁸ yukarıdaki şartların AET'ye üye devlet vatandaşı turistlerin diğer ülkelerde serbestçe dolaşmasını ve hizmet almalarını engelleyerek 'ayrımcılık' yaptığı gerekçesiyle tekrar müracaatta bulunur. Ancak, Fransız Hazine Temsilciliğinden, Fransa'nın yaptığı uygulamanın AET kanunlarına uygun olduğu cevabının verilmesi üzerine anlaşmazlık "Avrupa hukuku gereği, milliyet temeline dayalı bir ayırım yapılmaksızın AET üyesi devlet vatandaşı olan tüm turistlerin şiddet suçuna konu olan devlet vatandaşları ile eşit muamele görmesi gerektiği" talebi ile Avrupa Adalet Divanına götürülür. Avrupa Adalet Divanı dava neticesindeki kararında; "AET vatandaşlarının serbest seyahat haklarını kullanmaları esnasında saldırıya uğrayarak yaralanmaları durumunda almaları gereken tazminatın verilmesinin, müteakabiliyet ya da oturma izni şartına bağlanmasının 'ayrımcılık' sayılacağına karar vermiştir.¹⁹ Böylece AET vatandaşları buldukları ülke hukukundan o ülkenin vatandaşları gibi ayırimsız olarak yararlanmak hakkı elde etmişlerdir.

¹⁶ Commission d'indemnisation des victimes d'infraction.

¹⁷ Code de Procédure Pénale.

¹⁸ Madde 7: Bu Antlaşmanın uygulanması kapsamında ve burada bulunan herhangi bir özel hüküm saklı kalmak üzere, uyrukluk dolayısıyla uygulanan her türlü ayrımcılık yasaktır.

¹⁹ The European Court of Justice (ECJ), Case 186/87 - Ian William Cowan v Trésor Public, Judgment of 2 February 1989.

2.3. Avrupa Birliği Konseyi'nin 15 Mart 2001 tarihli "Ceza Davalarında Suç Mağdurlarının Hakları Üzerine Çerçeve Kararı"

1 Mayıs 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam anlaşmasının "AB ülke vatandaşlarına ileri seviyede güvenlik, özgürlük ve adalet sağlanabilmesi için polis, adalet ve suçlarla mücadele alanlarında" AB üye ülkelerine *müşterek eylem ve işbirliği geliştirme* hedef ve yükümlülüğü getirmesi ve bu eylem ve işlemlerin 5 yıl içerisinde hayata geçirilmesi konusundaki kuralı gereğince, bu alanlarda yapılabilecek eylem ve işlemler için komisyon çalışmaları başlatılmıştır.

Komisyon "standart bir eylem" gerçekleştirmek üzere yürüttüğü çalışmalarda "mağdurların adalete erişimleri, korunmaları, hukuki yardım sağlanması ve diğer zararlarının tazmini konularında minimum standartların belirlenmesi" çalışmalarını yürütülürken "mağdurlara yardım ve koruma hizmetlerinin" daha sağlıklı olarak sunulabilmesi için bu hususta faaliyet yürüten sivil toplum kurumlarına da devletler tarafından finansal destek sağlanması konusunu gündemine dâhil ederek mağdurlara destek alanlarını geliştirmeye çalışmıştır.

Mağdur hakları uygulamalarını geliştirme ve standartlaştırma alanında yürütülen komisyon çalışmaları sonunda Avrupa Birliği Konseyi (The Council of the European Union) tarafından²⁰ 15 Mart 2001 tarihli "Ceza Davalarında Suç Mağdurlarının Hakları Üzerine Çerçeve Kararı" alınmıştır.²¹

Bu çerçeve kararında;

- 1- Üye devletlerin suç mağdurlarına, hangi devletin vatandaşı olurlarsa olsunlar, ileri seviyede koruma sağlanması konusunda kanuni düzenleme yapması;
- 2- Mağdurların ikinci bir mağduriyetine daha sebep olmamak için, kısmi veya tutarsız çözümlerden kaçınılarak, onların ihtiyaçlarının kapsamlı ve koordineli bir şekilde ele alınması;
- 3- Mağdurlara yardımın sadece ceza davası süreci ile sınırlı tutulmaması; bilakis, yaşadıkları mağduriyetin etkilerini hafifletebilmek için onlara dava öncesi ve sonrasında da yardım sağlanması;
- 4- Suç mağdurlarına yardım düzenlemelerinin ve özellikle tazminat ve arabuluculuk ile ilgili düzenlemelerin, özel hukuk çerçevesinde yapılan düzenlemelerle ilişkilendirilmemesi.
- 5- Suç kurbanlarıyla ilgili temel haklara ilişkin kurallar ve uygulamaların düzenlenmesi esnasında; mağdurlara saygın muamele gösterilmesi, bilgi verme ve alma haklarına saygı gösterilmesi; bilgiyi anlama ve kendilerini anlatma hakları konusu başta olmak üzere korunmalarının sağlanması, eğer suç yabancı bir memlekette işlenmişse mağdurlara maddi yardım da sağlanmak suretiyle yargılama sürecinde dezavantajlı durumlarının ortadan kaldırılması için gerekli düzenlemelerin yapılması;
- 6- Suçları kovuşturma ve yargılama sürecinde mağdurlarla yüz yüze gelen kişi ve personele uygun ve yeterli eğitimlerin verilmesi;

²⁰ Avrupa Birliği Konseyi (The Council of the European Union): Avrupa Birliğine üye ülkelerinden her birinin birer bakanla temsil edildiği bir Avrupa Birliği yasama organıdır. Konseyin üye yapısı toplantının konusuna göre değişmektedir. Örneğin tarım alanında bir karar alınacaksa, konseye tarım bakanı, sanayi alanda bir karar verilecekse, sanayi bakanı katılmaktadır. AB'nin diğer yasama organı ise Avrupa Parlamentosudur.

²¹ The Council of The European Union Framework Decision of 15 March 2001 On the Standing of Victims in Criminal Proceedings (2001/220/JHA), 22.3.2001 EN Official Journal of the European Communities L 82/1.

- 7- Mağdurların duruşmalarda uygun bir şekilde dinlenebilmesi ve delil sunabilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması ve de sadece ceza davasına konu olan durumla ilgili sorulara muhatap edilebilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması;
- 8- Mağdurlara, kendilerine yardımcı olabilecek kurum ve servisler, ne tür hizmet ve desteklerden yararlanabilecekleri, nerede ve nasıl bir suç raporu edebilecekleri ve rapor sonrası yürütülecek işlemler ve bu süreçte onlara düşen rollerinin ne olacağı, nasıl ve hangi şartlarda koruma hizmeti alabilecekleri, nerelerden ve nasıl bilgi desteği, hukuki danışmanlık ve bu hususta maddi destek alabilecekleri, hangi şartlarda ve nasıl tazminat alabilecekleri, eğer mağduriyet yaşadıkları yerden başka bir ülkede ikamet ediyorlarsa, çığneden hak ve menfaatlerini koruyabilmeleri için ne tür özel düzenlemeler yapılabileceği konularında bilgi alabilmelerinin sağlanması;
- 9- Mağdurlar eğer talep ederlerse; şikâyetlerinin ne şekilde sonuçlandırıldığı, suç sanıkları ile ilgili ceza davasının ne şekilde ilerlediği, mahkemenin kararının ne olduğu hakkında bilgi verilmesi ve sanıkların her hangi bir şekilde serbest kalması halinde mağdura bir zarar verilmesi tehlikesi varsa kendilerine gerekli uyarıların yapılmasının sağlanması;
- 10- Mağdurun dava sürecine şahit ya da mağdur sıfatı ile katkıda bulunma durumunda ortaya çıkabilecek iletişim sorunlarında, davayı anlayabilmesi ve kendisini ifade edebilmesi için sanığa sağlanan imkânlar kadar imkânların onlara da sağlanması;
- 11- Mağdurların davanın tarafları ile eşit statüde haklarını koruyabilmeleri için, ücretsiz hukuki danışma desteği almaları yanında; gerekiyorsa hukuki yardım için maddi destek alabilmelerinin sağlanması;
- 12- Ceza davasının görülme sürecine dâhil edilen mağdurların bu husustaki masraflarının kendilerine geri ödenebilmesinin sağlanması;
- 13- Sanık veya yakınlarınca saldırıya uğrama belirtisi ya da ciddi bir risk durumunda mağdurlara, ailelerine veya kendilerine yakın olmaları sebebi ile hedef haline gelebilecek kişilere gerekli korumaların sağlanması;
- 14- Mağdurların veya yakınlarının özel hayatlarının, görüntü ve fotoğraflarının yayınlanmaması için gerekli tedbirlerin alınması;
- 15- Mahkeme süreci gerektirmediği müddetçe, hâkim kararı olmadan mağdur ve sanık arasındaki iletişimin kesilmesi ve bu çerçevede mağdurlar için özel bekleme alanları sağlanması;
- 16- Mağdurların zayıf ve korunmaya muhtaç kişilerden olması durumunda, onların yargılama sürecine katılıp delil sunabilmeleri için mahkeme kararı ile olmak üzere, uygun bir altyapının kurularak temel haklara zarar verilmenden bu sürece dâhil edilmelerinin sağlanması;
- 17- Ulusal kanunlar başka türlü bir çözümü zorunlu kılmadığı müddetçe, suç mağdurlarına makul bir süre içerisinde failer tarafından tazminat ödenmesinin temini;
- 18- Suç failerince, mağdurlara tazminat ödemesini özendirerek tedbirlerin alınması;
- 19- Ceza yargılaması başka türlü gerektirmediği müddetçe, mağdura ait eşyaların, bir an önce kendilerine iade edilmesi;
- 20- Suç faileri ve mağdurlarının aralarında uzlaşabilmelerinin uygun olduğu suç davalarında, uzlaşmaların özendirilmesi ve eğer iki taraf arasında bir anlaşma yapılırsa, bu durumun da mahkeme kararlarında dikkate alınmasının temini;
- 21- Mağdurların, suçun işlendiği ülkede yaşamıyor olmaları durumunda suç soruşturma ve yargılama sürecinde sıkıntı yaşamamaları için, ifadelerinin hemen alınmasının temini, dava sürecine de telefon ya da video konferans aracılığı ile katılabilmeleri konusunda ilgili devletlerarası kolaylıklar sağlanabilmesi için gerekli tedbirlerin alınması;
- 22- Mağdurun, suçun işlendiği ülkede şikâyet yapmaya fırsat bulamaması ya da ağır bir suç mağduru olması nedeni ile bunu yapmak istememesinden kaynaklanan durumlarda, kendi ülkesindeki uygun bir mercie giderek bunu yapmasının sağlanması ve bu yapılar yapılmaz, ilgilinin şikâyetinin suçun işlendiği devlet kurumlarına iletilerek soruşturulmasının ve yargılmasının suçun işlendiği ülke kanunlarına göre yapılmasının temini;

- 23- Ceza davalarında mağdurların haklarının etkili bir şekilde korunabilmesi için yargı sistemleri ya da mağdur destek örgütleri vasıtası ile üye ülkelerin birbirleri arasında işbirliği ağı oluşturulmaları;
- 24- Her bir ülkenin mağdurlara yardım ve destekte bulunmak üzere; ya kendi kurumlarında özel eğitilmiş personel bulundurmak ya da mevcut mağdur destek kurumlarını tanımak ve finansal yardım sağlamak suretiyle mağdurlara destek hizmetlerin yürütülmesinin sağlanması;
- 25- Mağdurların poliste, savcılıklarda ya da mahkemelerde ikinci bir mağduriyet yaşamamaları için mağdur destek personel ve kurumlarına gerekli kolaylıkların sağlanması; çerçeve kararının içerisinde yer almıştır.

Avrupa Birliği Konseyi, yayımlandığı gün itibarı ile yürürlüğe giren²² bu çerçeve kararının üye ülkelere uygulamaya konulması için onlara 1 yıl süre tanımıştır. Sadece üç madde ile ilgili uygulamada üyelere ilave süre verilmiştir. Bunlardan 5. Madde olan “Mağdurların ikinci bir mağduriyetine daha sebep olmamak için, kısmi veya tutarsız çözümlerden kaçınarak, onların ihtiyaçlarının bütüncül ve koordineli bir şekilde değerlendirilmesi suretiyle, kapsamlı ve koordineli bir şekilde ele alınması gerekir” maddesi ile 6. Madde olan “Suç mağdurlarına yardımın sadece ceza davası süreci ile sınırlı tutulmaması; bilakis, yaşadıkları mağduriyetin etkilerini hafifletebilmek için onlara dava öncesi ve sonrasında da yardım sağlanması”; ile ilgili hususlardaki tedbirlerin alınabilmesi için üye devletlere 22 Mart 2004’e kadar süre tanımıştır. 10. Madde olan “Suç faileri ve mağdurlarının aralarında uzlaşabilmelerinin uygun olduğu suç davalarında, uzlaşmaların özendirilmesi ve iki taraf arasında bir uzlaşma yapıldığı takdirde, bu durumun mahkeme kararlarında dikkate alınmasının temini” ile ilgili hususlar konusunda yapılacak düzenlemeler için üye devletlere 22 Mart 2006’ya kadar süre tanımıştır.

Yukarıdaki çerçeve kararlarının üye ülkelere ne şekilde uygulamaya konulduğunu Avrupa Birliği Konseyince değerlendirebilmesi için konsey genel sekreterliğine ve de komisyona yıllık raporlar halinde bilgi verilmesi talep edilerek uygulama süreci izlemeye alınmıştır.

15 Mart 2001 tarihli “Ceza Davalarında Suç Mağdurlarının Hakları Üzerine Çerçeve Kararı”nın lafzı ve ruhu ile birlikte “mağdur hakları temelli” ya da “mağdur merkezli” bir adalet sisteminin kurulabilmesi için “iyi örnek” olarak görülebilecek çok önemli özellikler taşıdığı açıkça görülebilmektedir (Goodey, 2003).

2.4. Avrupa Birliği Konseyi’nin 29 Nisan 2004 Tarihli “Suç Mağdurlarına Tazminat” Ödenmesi ile ilgili Direktifi

Avrupa Birliği Konseyi’nin 29 Nisan 2004 tarihinde karara bağladığı ve 20 Ağustos 2004’de resmi gazetede yayınlanarak; bütün unsurları ile 1 Ocak 2006 tarihinde yürürlüğe giren **2004/80/EC** sayılı direktifi,²³ Avrupa Birliği ülkeleri vatandaşlarının serbest dolaşım haklarının tam olarak garanti altına alınabilmesi için, hangi Avrupa Birliği ülkesinde bulunuyor olurlarsa olsunlar, özellikle bir şiddet suçundan mağdur olmaları durumunda tazminat haklarının korunması ve bu hakkın alınmasının kolaylaştırılması, kendilerine gerekli desteklerin verilmesi, ihtiyaç duydukları bilgilerin sağlanması ve yabancı dil konusunda ihtiyaç duyacakları desteklerin sunulması, eğer suç failerinden tazminat almak mümkün olamamış ise bu tazminatın suçun işlendiği devlet

²² 22 Mart 2001 tarihinde yayınlanmıştır.

²³ The Council of the European Union Directive 2004/80/EC of 29 April 2004 Relating to Compensation to Crime Victims, 6.8.2004 EN Official Journal of the European Union L 261/15.

tarafından ödenmesi gerektiği ile ilgili hukuki ve fiili tedbirlerin bütün üye devletlerce yürürlüğe konulması hususundaki direktifleri içermektedir. Bu direktif 24 Kasım 1983 tarihli ‘Şiddet Suçu Mağdurlarının Tazmini Hakkında Avrupa Sözleşmesi’ ve 15 Mart 2001 tarihli ‘Ceza Davalarında Suç Mağdurlarının Hakları Üzerine Çerçeve Kararı’nı destekler, güçlendirir ve uygulamaya konulmaları zorunlu hale getirir mahiyettedir.

2.5. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyinin 13 Aralık 2011 Tarihli “Avrupa Koruma” Direktifi

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi’nin 13 Aralık 2011 tarihinde yayınlanan 2011/99/EU sayılı direktifi; her hangi bir Avrupa ülkesindeki suç mağduru ya da şahitlerinden suç failleri tarafından mağdur edilme riski altında olanlarının korunması ile ilgili verilen bir mahkeme kararının, mağdurun veya şahidin, başka herhangi bir ülkeye geçerek yerleşmesi ya da kısa süreliğine kalması durumunda da geçerli olabilmesi için “Avrupa Birliği çapında koruma kararı ve uygulaması” direktifini içermektedir. Bu direktif suç mağduru ya da şahidi olmaları hasebi ile bir ülkede korunmaları gereken kişilerin başka bir üye ülkeye seyahatleri ya da yerleşmeleri durumunda, korunabilmelerinin sağlanabilmesi için, ilgili ülke mercilerine, korunmaya muhtaç durumda bulduklarına dair gerekli tüm bilgi ve belgeleri yeniden sunmak zorunda kalıp, tekrardan bir mahkeme kararı daha çıkartmaya mecbur olmak gibi zahmetli, masraflı ve zaman alıcı bir uğraşa girmelerini önlemek için lüzumlu tedbirlerin alınmasını sağlamaya yöneliktir. Böylece, suç mağdurları Avrupa Birliğinin neresinde olurlarsa olsunlar serbestçe hareket edebilmeleri; özgürlüklerinin, saygınlıklarının; bedeni, psikolojik ve cinsel bütünlüklerinin korunmasının, cinsiyet ayırımı yapılmaksızın sağlanabilmesi amaçlanmıştır. Bu direktif sadece ceza davaları için geçerli olup, özel hukuk davaları için geçerlilik arz etmemektedir.²⁴

Direktifte öngörülen Avrupa koruma kararlarının uygulanmasında sıkıntılar yaşanmaması için bu kararların Avrupa Birliği Konseyinin, 27 Kasım 2008 tarihli ‘Denetimli Serbestlik Tedbirleri ve Alternatif Yaptırımların Gözetimi Amacıyla Denetimli Serbestlik Kararlarının Karşılıklı Tanınma İlkesinin Uygulanması Hakkında Konsey Çerçeve Kararı’na²⁵ ya da 23 Ekim 2009 tarihli ‘Tebiren Tutuklamalara Alternatif Olarak, Gözetim Tedbirleri Hususundaki Kararların Avrupa Birliği Üye Devletleri Arasında Karşılıklı Tanınma ve Uygulanmasına İlişkin Çerçeve Kararı’na²⁶ bina edilmesi istenmiştir.

²⁴ Directive 2011/99/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on the European Protection Order.

²⁵ Council Framework Decision 2008/947/JHA of 27 November 2008 (OJ L 337, 16.12.2008) on the Application of the Principle of Mutual Recognition to Judgments and Probation Decisions with a View to the Supervision of Probation Measures and Alternative Sanctions

²⁶ Council Framework Decision 2009/829/JHA of 23 October 2009 (OJ L 294, 11.11.2009) on the Application, Between Member States of the European Union, of the Principle of Mutual Recognition to Decisions on Supervision Measures as an Alternative to Provisional Detention.

2.6. Avrupa Birliği Komisyon, Konsey ve Parlamentosunca Alınan Karar ve Direktiflerinin Üye Ülke Mevzuatlarına Yansıması ve 25 Ekim 2012 Tarihli “Suç Mağdurlarının Hakları, Desteklenmeleri ve Korumaları İçin Asgari Standartların Oluşturulması ve 2001/220/Jha Sayılı Çerçeve Kararının Yerine Gececek Direktif” Kararı

Avrupa Birliği mevzuatında suç kurbanlarının hakları ve onlara yapılması gereken nitelikli muameleler hususunda asgari standartları belirleyen çok sayıda önemli kararlar alınmıştır. Bu sebeple Avrupa Birliği ülkelerinin çoğunluğunda, özellikle 2001 ve 2004 yıllarında alınan iki önemli karara uygun olarak, suç soruşturmalarında mağdurların haklarının korunması ile ilgili mağdur destek ve koruma hizmetleri farklı şekil ve seviyelerde de olsa mutlaka ve de bir şekilde sunulmaya çalışılmıştır.²⁷ Belirtilen uygulamalara ilave olarak AB vatandaşı olmasalar bile insan ticareti mağdurları, cinsel sömürü ve istismara uğrayan kadınlar ve çocuklar, terörizm kurbanları gibi belirli ve hassas gruplara yönelik yardım ve destek hizmetleri de ayrıca sunulmuştur.²⁸ Ancak bu hizmetler çoğu zaman AB direktif ve kararlarında öngörüldüğü standartlar derecesinde tüm ülkelerde tam olarak uygulanamamış ve ülkeler arası önemli uygulama farklılıkları da yaşanmıştır.²⁹

Avrupa ülkeleri arasındaki uygulama farklılıkları, genel olarak, üye devletlerin kendi yargı sistemlerinden kaynaklanan nedenlerle, AB kararlarının yetersiz bir şekilde yürürlüğe konulmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple farklı Avrupa ülkelerinde yaşayan, çalışan veya seyahat eden vatandaşlar bir suça maruz kaldıkları takdirde suçun işlendiği ülkedeki polis ve yargı kurumlarında saygın bir şekilde muamele görecekları, haklarının korunacağı ya da zararlarının tazmin edileceği konusunda tam emin olamayabilmektedirler. Örneğin, birçok üye ülkenin suç faillerinin yargılanması işlemleri esnasında mağdurların daha fazla saldırı, şiddet veya tehditten korunabilmesi için farklı mekânlarda tutulmaları uygulamasını hala yapmamakta oldukları görülebilmektedir. Suç mağdurlarına yabancı dilde tercümanlık veya kültürel destek hizmetleri sunulması konularında da benzer sağlıklı uygulamalar hala yaşanabilmektedir.³⁰

Aşağıdaki öykü Avrupa Birliğinde uzun yıllar boyunca suç mağdurları lehine yürürlüğe konulmuş birçok hukuki düzenlemeler bulunmasına rağmen 2011’li yıllarda bile birçok suç kurbanının bazı ülkelerde ne kadar yetersiz muamele görebileceğini içeren ve Avrupa Birliği Komisyonu Raporları’nda geçen, gerçekten yaşanmış olaylardan uyarlanmış, örnek bir olaydır.³¹

²⁷ Council Framework Decision 2001/220/JHA on the Standing of Victims in Criminal Proceedings; Council Directive 2004/80/EC Relating to Compensation to Crime Victims.

²⁸ Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on Preventing and Combating Trafficking in Human Beings and Protecting its Victims, and Replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA; Proposal for a Directive on Combating the Sexual Abuse, Sexual Exploitation of Children and Child Pornography, Repealing Framework Decision 2004/68/JHA; Framework Decision 2002/475/JHA on Combating Terrorism.

²⁹ Commission’s Implementation Report - COM(2009) 166.

³⁰ European Commission, Brussels, 27.10.2010, COM(2010) 603 final, {COM(2010) 602 final}; {COM(2010) 605 final}; EU Citizenship Report 2010: Dismantling the Obstacles to EU Citizens’ Rights, p.6.

³¹ Ibid., p. 4-5.

“Alex ailesiyle birlikte yurtdışında tatil için kiraladığı bir dairede yaşarken, bir gece eve hırsızlar girer ve hırsızları durdurmaya çalıştığı sırada saldırganlarca ailesinin gözü önünde şiddete maruz kalır. Suçu yerel polise şikâyet eder ancak yabancı dili yeterince bilmeme sorunundan kaynaklanan nedenlerle, başından geçen olayın detaylarını ve saldırganlar hakkındaki bilgileri tam olarak aktaramaz. Bu olayın ardından geçen haftalar boyunca, suç soruşturmasının ilerlemesi hakkında kendisine fazla bilgi verilmez, fakat bu zaman zarfında rutin olarak farklı polis memurları tarafından birkaç kez ifadesi alınmaya devam edilir. Alex'in yanında bulunan çocukları da yaşadıkları olay hakkında tekrar tekrar sorgulanırlar. Bu durum hem Alex için hayal kırıcı, hem de çocukları için oldukça üzücü bulunur.

Alex tatilini bitip ülkesine döndüğünde, yaralarının tedavisi için birçok kez ameliyat geçirmek zorunda kalır ve haftalar boyunca çalışamaz. Kendisine suç kovuşturmalarının ilerlemesi hakkında hiçbir bilgi de verilmediği halde, bir gün kendisine, yaşadığı olayın dava duruşması ile ilgili yakalanan iki sanık hakkında şahitlik yapmak üzere tatili geçirdiği ülkeye geri çağırılır.

Mahkeme çok zorlu geçer çünkü mağdura yabancı bir mahkemede duruşma usulü ile ilgili hiçbir bilgi verilmemiştir. Ayrıca, mahkeme salonu dışında sanıklarla yüz yüze gelmek zorunda kalır ve büyük bir korku hisseder.

Mahkeme bittikten sonra, Alex ne mahkemenin kararı ne de sanıklara ne olduğu hakkında hiçbir bilgi verilmez. Ancak saldırıdan uzun yıllar sonra bile Alex ve ailesi yaşadıkları olayın bedensel, ruhsal ve mali sonuçları ile yaşamak zorunda kalırlar. Şiddet olayının yaşandığı ülkeden uzak bir yerde olan kendi evlerinde ve de kendi ülkelerinde yaşıyor olmalarına rağmen kendilerini bir daha güvende hissedemezler.

Yukarıda AB mağdur hakları değerlendirme belgelerine dayandırılarak aktarılan örnek olaydan da anlaşılacağı üzere AB ülkelerinden birçoğu suç mağdurlarına hala;

- İyi kabul görme ve saygın muamele;
- Korunma
- Destek
- Adalete ulaşmalarının sağlanması
- Zararlarının tazmini ve mağduriyet yaşamadan önceki ruh hallerine dönüş için 'onarım' (restorasyon) fırsatı verilmesi konusunda AB karar ve direktiflerine uygun olarak standart bir muamele gösteremeyebilmektedirler.

Özellikle de;

- Terör mağdurları
- Trafik kazası mağdurları (çoğu zaman mağdur olarak bile görülmeyebilmektedirler)

- Aile içi şiddet yaşayanlar, her türlü şiddet mağduru kadınlar, çocuklar, özürsüzlüler, insan ticareti, organize suç ve cinsel şiddet mağdurları gibi zayıf ya da korunmasız mağdur grupları hakkında özel tedbirler alınmasına hala ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu açıdan özellikle 2001 yılı ve sonrasında alınan çerçeve kararları ve direktiflerin Avrupa Birliğine üye ülkelerin tamamında geçerli olacak şekilde standart uygulamalar halinde yürürlüğe konulmasında problemler yaşanmıştır. Buna ilave olarak her hangi bir ülkedeki suç mağdurunun ya da şahidinin korunması için alınmış bir mahkeme kararının, ilgililerin başka bir ülkeye seyahat ya da taşınmaları halinde; ikinci bir sefer daha aynı sıkıntıyı, zaman ve para kaybını ve de stresi yaşamamaları için diğer ülkelerde de otomatik olarak geçerli sayılması Avrupa Birliğinin, tüm üyeleri ile tam bütünleşmiş bir birlik olabilmesi açısından önemi bir gösterge sunacaktır. Diğer yandan mağdur haklarının sağlıklı bir şekilde korunabilmesi için mağdurlarla muhatap olan tüm ceza adalet sistemi personelinin eğitilmesinin yanında, bağımsız mağdur destek kurumlarına hem finansal destek hem de hizmet sunma kolaylıkları sağlanması ve de bu kurumların polis, adliye ve mahkeme ile bütünleşmiş bir ilişki içerisinde daha rahat çalışabilmelerinin temini özel bir önem arz etmektedir. Sadece bu şekilde mağdurların, herhangi bir yaş, cinsiyet, milliyet ya da ekonomik durum ayırmacılığına maruz kalmadan muamele görmeleri sağlanabilecektir. Bu bağlamda, 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Anlaşmasının hukuki çerçevesi bu durumun gerçekleştirilmesini mümkün kılmaktadır. Çünkü Lizbon Anlaşması, Avrupa Birliği ülkelerinden herhangi birisinde alınan bir mahkeme kararının Avrupa birliğindeki diğer ülkelerde de geçerli olabilmesi için ve de birlik çapında minimum standartların belirlenebilmesi için iyi bir hukuki temel sunmaktadır.

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi de Stokholm Programı çerçevesinde mağdur haklarının korunması ve geliştirilmesi alanlarında yaşanan problemleri çözebilmek için³² 2011'den itibaren yürütülen çalışmalar neticesinde, Avrupa Birliği Komisyonu mağdurlarının haklarını ile ilgili asgari standartları belirleyen ve de güçlendiren doğrudan bağlayıcı ve etkin uygulanabilir bir yasal çerçeve direktifini 25 Ekim 2012 tarihinde karara bağlamıştır. 14 Kasım 2012'de Avrupa Birliği Resmi Gazetesinde yayınlanarak yürürlüğe giren "Suç Mağdurlarının Hakları, Desteklenmeleri ve Korunmaları için Asgari Standartların Oluşturulması ve 2001/220/JHA Sayılı Çerçeve Kararının Yerine Geçecek Direktif"³³ kararını almıştır. AB Konseyi, Avrupa Birliği ülkelerine direktifte belirtilen hükümleri 16 Kasım 2015 tarihine kadar milli hukukları içerisine entegre etmek sureti ile uygulama zorunluluğu da getirmiştir. Zira Avrupa çapında minimum seviyesi belirlenmiş mağdur hakları uygulamaları olmadan ve de bu çerçevede yargı sistemlerinin birbirlerinin standartlarına, kararlarının adil ve hakkaniyetli olacağına karşılıklı güvenleri olmadan ve de vatandaşlara ülke dışına seyahatlerinde haklarının

³² European Parliament Resolution of 7 May 2009 on the Development of an EU Criminal Justice Area (INI/2009/2012); Stockholm Programme (OJ C 115, 4.5.2010, p. 1).

³³ Directive 2012/29/EU of The European Parliament and of The Council of 25 October 2012 Establishing Minimum Standards on The Rights, Support and Protection of Victims of Crime, and Replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, 14.11.2012 Official Journal of The European Union, L 315/57.

korunması konusunda minimum güvence standartları sağlanmadan tam entegrasyon ve serbest dolaşımın mümkün olamayacağı açıkça görülmüştür.³⁴

25 Ekim 2012 tarihinde Avrupa Birliği Komisyonunca karara bağlanan "Suç Mağdurlarının Hakları, Desteklenmeleri ve Korumaları için Asgari Standartların Oluşturulması ve 2001/220/JHA Sayılı Çerçeve Kararının Yerine Geçen Direktif" ne gibi yenilikler getirmiştir diye bakıldığında; yeni direktifin suç mağdurlarına, ceza davaları hakkında bilgi alma, destek edinme, korunma ve temel prosedürel bilgilere erişim hakları konusunda eski standartlara göre çok daha ileri ve önemli kazanımları getirdiği görülmektedir. Belirtilen kararların Lizbon Antlaşması çerçevesinde uygulanacak olması yanında, genel olarak mağdurların haklarının korunması ve desteklenmeleri konusunda üye devletlere somut ve net yeni yükümlülükler getiren bir karardır.

Yeni direktif, mağdurlar lehine, özetle, aşağıdaki hakları getirmektedir;

- Bir suç dolayısı ile hayatını kaybeden mağdurların aile fertleri de mağdur olarak tanımlanmış ve direktifte bir mağdura tanınan tüm hak, destek ve korumalarından yararlanmaları öngörülmüştür. Bu haklarda vefat eden mağdurların evlenmemiş olsalar bile birliktelik yaşadığı kişiler de dâhil edilmiştir.
- Suç mağdurları ile yapılan tüm iletişimin mağdurlarca anlaşılabilir (dilsel veya başka türlü) metotlarla yapılması gereklidir. İletişimlerin çocuğa duyarlı yöntemlerle yapılmasına da ayrıca vurgu yapılmıştır.
- Üye devletler, mağdurlara ve ailelerine ihtiyaçları doğrultusunda genel destek sağlamak yanında özel uzman desteği de sağlamalıdır. Ayrıca, suç mağdurlarına verilecek desteklerin suçun adalet kurumlarına rapor edilip etmemesine bağlı olmayacak şekilde ayarlanması gereklidir. Buna ilaveten, polis ve mağdur destek kuruluşları arasındaki yardımlaşmayı kolaylaştıracak tedbirler alınmalıdır.
- Mağdurlara verilecek özel veya uzman destek hizmetleri içerisinde minimum olarak barınma veya korunma hizmeti sağlanması yanında; cinsel şiddet, cinsiyete dayalı şiddet veya birlikte yaşayanlar arasında şiddete uğrayanlar gibi mağdurlara özel ihtiyaçları doğrultusunda travma desteği ve danışmanlık hizmetleri de bütünlük olarak sunulmalıdır.
- Suç sanıkları hakkında takipsizlik kararı verilmesi durumunda mağdurlara da bilgilendirilme hakkı tanınması yanında, verilen takipsizlik kararının yeniden gözden geçirilmesi için talepte bulunma hakkı da tanınmalıdır.
- Adli işlemler sırasında tüm mağdurların, bireysel durumları, ikincil mağduriyet, çoklu-tekrarlanan mağduriyet veya korkutma-yıldırma ihtimaline karşı savunmasız olup olmadıkları belirlenmelidir. Eğer mağdurların özel önlemler alınmaya ihtiyaçları bulunuyorsa, korunabilmeleri için gerekli tüm tedbirler alınmalıdır.
- Çocukların her zaman terörizm, örgütlü suçlar, insan kaçakçılığı, cinsel şiddet, cinsiyete dayalı şiddet, birlikte yaşadıkları kişiler tarafından şiddet, istismar, nefret suçu veya engelli olmaları dolayısıyla

³⁴ European Commission, (2011), Communication From The Commission to the European Parliament, The Council, The Economic and Social Committee and The Committee of The Regions: Strengthening Victims' Rights in the EU, {SEC(2011) 580 final} {SEC(2011) 581 final} Brussels, 18.5.2011; COM(2011) 274 final.

mağdur edilmeleri gibi bazı mağduriyet kategorilerde daima hassas gruplardan kabul edilerek durumlarına özel dikkat ve önem gösterilerek muamele yapılmalıdır.

- Suç mağdurları devlet otoriteleri ile ilk temasları ile birlikte, şikâyetleri hakkındaki soruşturmanın durumu, ilerlemesi, sonlandırılması, takipsizlik kararı verilmesi, dava açılması durumunda ise davanın konusu, zamanı, yeri ve atılı suçun niteliği de dâhil olmak üzere davanın durum ve ilerleyişi hakkındaki her türlü bilgiler yanında son mahkeme kararının verilmesi durumunda bu kararların gerekçeleri de dâhil olmak üzere kendilerine bilgi verilmelidir.
- Ceza davası sırasında, mağdurların davaya etkin katılımını sağlamak amacıyla kendilerine her türlü tercümanlık ve çevirmenlik desteği sağlanmalıdır. Mağdurlar kendilerine tercümanlık ve çevirmenlik desteği verilmemesi kararına itiraz edebilirler. Ayrıca, tüm mağdurlara müracaat ya da şikâyetlerinin kabul edildiğine dair cevabi yazının bir çevirisi de sunulmalıdır.
- Mağdurlar ve aile üyelerinin mahremiyetine saygı gösterilmeli ve suç faili ile temas ettirmekten kaçınılmalıdır. Bu bağlamda tüm yeni mahkeme binalarında sanıklar ve mağdurların beklemesi için ayrı ayrı bekleme alanları oluşturulmalıdır.
- Mağdurların anlaşma, barışma vb. gibi onarıcı adalet (restorative justice) süreçlerine katılmayı kabul etmeleri durumunda; kendilerine direktifte belirtilen şartlarda uygun, güvenli bir destek ortamı ve de hizmetlere erişimleri sağlanmalıdır.
- Uygulayıcıların eğitimi bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu sebeple üye devletlerarası ve de ulusal düzeyde mağdurların hakları konusunda artan farkındalık yaratılması konusunda işbirliği yapılması gerekir.

Suçlarla “**mağdur merkezli**” olarak mücadele edilmesi anlayışına dayanan ve suç mağdurlarının ihtiyaçlarının ceza adalet sisteminin *merkez parçası* olacak şekilde yapılan yeni düzenlemeler ve çözüm önerileri, sadece suç mağdurlarının korunmasını değil; boşanma, ayrılık, birlikte yaşayanlar ve komşular arasında yaşanan şiddet vakaları gibi durumlar da dâhil olmak üzere her türlü korunma ihtiyacı duyulabilecek özel hukuk davaları için de geçerli olabilecek şekilde düzenleme tedbirlerini de içerisinde barındırmaktadır.³⁵

Bu çözüm arayışlarının temelinde, mağdurların korunmasının temel insan hak ve özgürlüklerinin korunmasının bir parçası olması yanında, “mağdur haklarının korunması ile suç önleme” arasında açık bir ilişki olduğu yaklaşımının da bulunuyor olmasıdır. Çünkü çocuklar, gençler ve kadınların cinsel sömürü ve istismarı dâhil her türlü şiddete karşı korunmaları ve desteklenmeleri yoluyla fiziksel ve ruhsal sağlıklarının korunması ve sosyal refahın temini hususunda sivil toplum örgütleri ile yapılan çalışmalarındaki başarılı örnekler birçok suçu uzun vadeli veya kalıcı surette önlemenin yolunun mağdurları güçlendirmekten geçtiğini göstermiştir.³⁶ Ne var ki mağdurlara sağlanacak çok ileri seviyede bir desteğin ‘ekonomik boyutu ya da verilen hakların kötüye

³⁵ European Commission (2011), Proposal for a Regulation of The European Parliament and of The Council on Mutual Recognition of Protection Measures in Civil Matters, COM(2011) 276 final, 2011/0130 (COD), {COM(2011) 274}, {COM(2011) 275}, {SEC(2011) 580}, {SEC(2011) 581}, Brussels, 18.5.2011.

³⁶ Daphne Programmes I (2000-2003), II (2004-2008), III (2009-2012); Prevention, Preparedness and Consequence management of Terrorism and other Security-related risks; Prevention of and the fight against Crime; European Road Safety Action Programme 2011–2020.

kullanılması ihtimali' sosyal politika üreticilerini biraz huzursuz ettiğinden dolayı tam olarak hayata geçirilmeleri epeyce yavaş olabilmekte ve de maalesef belirli bir süre için de olsa birçok mağdur hakları "kâğıt üzerinde bir hak" olarak da kalabilmektedir (Katsoris, 1990, p. 187). Ancak, özellikle, bağımsız 'mağdur destek' kurumlarının daha aktif olarak adli yargılama sürecine dâhil olmaları ile birlikte hiçbir hak uzun süre kâğıt üzerinde kalamayacağından, bu süreçte mağdur destek kurumlarının mağdur haklarının korunması politika ve uygulamalarına katkıları çok büyük bir önem arz etmektedir.

3. SONUÇ

Özellikle 2000'li yılların başından itibaren Avrupa Birliği komisyon ve parlamentosunda alınan birçok çerçeve kararı ve direktiflerine rağmen Avrupa Birliği ülkelerinde mağdur hakları uygulamalarının standartlaştırılması süreçlerinin yavaş ilerlediği görülmektedir. Ancak ne kadar yavaş ilerlemiş olurlarsa olsunlar; suçlarla mücadele ve mağdur haklarının iyileştirilmesi ya da geliştirilmesi hususunun sabit bir hâl olmayıp bir süreç olduğu dikkate alındığında; bu süreç içerisinde başlangıcından bu yana önemli gelişmelerin de yaşandığı görülebilmektedir. Bu çerçevede, AB ülkelerinde, 1960'lı yıllardan itibaren mağdurlar lehine atılmaya başlanan küçük adımların, ilerleyen zaman içerisinde *mağdur merkezli* bir ceza adalet sistemine doğru yol aldığı da görülebilmektedir. Bu açıdan mağdurlar lehine atılan en küçük bir adımın bir ilerisinde atılması gereken diğer bir adımın atılmasını nispi olarak kolaylaştırdığı ya da atılmasını tetiklediği de değerlendirilebilir. Bu çerçeveden mağdur haklarının gelişimine bakıldığında; 1960'lı yıllardan itibaren, özellikle şiddet suçu mağdurlarınca yaşanan sıkıntıları telafi etmek amacı ile mağdur destek fonu oluşturan³⁷ ve de daha sonra; 24 Kasım 1983 tarihli Şiddet Suçu Mağdurlarının Tazmini Hakkında Avrupa Sözleşmesi'ni³⁸ imzalayarak uygulamaya koyan ülkeler ile Türkiye gibi bu konularda ciddi bir çalışma yürütmemiş olan ülkeler arasında ciddi uygulama farklılıkları ortaya çıkmış durumdadır. Türkiye, Şiddet Suçu Mağdurlarının Tazmini Hakkında Avrupa Sözleşmesi'ni 1983 yılında imzaladığı halde Türkiye Büyük Millet Meclisinde onaylatmayıp yürürlüğe koymadığı gibi³⁹ AB uyum sürecinde öngörülen adımları da atmayarak 'sanık merkezli' adalet sisteminden 'mağdur merkezli' adalet sistemine geçiş sürecinin çok gerisinde kalmıştır.

Türk ceza mevzuatında mağdurların zararlarının giderilmesine ilişkin birtakım uygulamalar yok değildir. Örneğin, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda suçtan doğan zararın giderilmesine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Ayrıca, 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılansması Hakkında Kanun ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununda suçtan doğan zararların karşılanmasına ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunundaki zorunlu trafik sigortasına ilişkin düzenlemeler de aynı

³⁷ İngiltere (1964); Kuzey İrlanda (1968), İsveç (1971), Avusturya (1972), Finlandiya (1973), İrlanda (1974), Norveç (1976), Danimarka (1976), Hollanda (1976), Almanya (1976); ve Fransa (1977).

³⁸ The Council of Europe, European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes, Strasbourg, 24 November 1983, Eur. T.S. No. 116.

³⁹ The Council of Europe, Notification of Ratification, Council of Europe Doc. JJ 2350C Tr./ 116-4 (Feb. 7, 1990). Danimarka, Fransa, Luxemburg, Hollanda, İsveç ve İngiltere sözleşmeyi imzalamış ve parlamentolarında onaylamıştır. Türkiye sözleşmeyi imzalamakla birlikte meclislerinde onaylamamışlardır.

amaca yönelik düzenlemeleri içermektedir. Bu kanunlarda mağdurların zararlarının suç failleri tarafından giderilmesine ilişkin hükümler arasında, suçların soruşturulması aşamasından muhakemenin sonuna veya cezanın infazı aşamasına kadar sonuç doğurabilecek biçimde, mağdurların suçtan doğan zararının giderilmesini amaçlayan düzenlemeler de yer almaktadır. Ancak, Türk hukukunda mağdurların zararının tazminini esas alan düzenlemeler; 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun hükümleri hariç, “*mağdurun zararının fail tarafından karşılanmasına yönelik*” bulunmaktadır. Mağdurların zararının suç failleri tarafından karşılanmasının mümkün olmadığı durumlarda, zararın devlet tarafından karşılanmasına ilişkin düzenlemeler bulunmamaktadır (Kafes, 2011, Değirmenci, 2008).

Diğer yandan, Türkiye’deki mağdurlara destek altyapısı ve ceza adalet sisteminin kurgulanma felsefesi ve hizmet anlayışı AB mevzuatında öngörülen uygulamalarla karşılaştırılamayacak kadar ya zayıf gözükmekte ya da bazı hizmet uygulamaları hiç bulunmamaktadır. Bu açıdan, radikal ya da küçük de olsa, Türkiye’de de bir an önce mağdur haklarının geliştirilmesi yolunda ilerleme çalışmalarını başlatmaya ve devam ettirmeye büyük ihtiyaç bulunmaktadır (Bkz. Erzurumluoğlu, 2009; Erzurumluoğlu ve Filiz, 2008; Değirmenci, 2008).

Sonuç olarak, Türkiye’de de bir an önce toplumu geren, sağlıklı bir toplumsal huzur ortamının oluşmasına engel olan ‘*Sanık Merkezli*’ adalet sisteminden ‘*Mağdur Merkezli*’ adalet sistemine geçilerek, toplumsal uyum ve barışın geliştirilmesi yolunda önemli adımlar atılması ve bu alanda yapılacak girişimlere esas olmak üzere yeni hukuki düzenlemeler yapılması yanında, suç mağdurları ile muhatap olan ceza adalet sistemine dâhil tüm kurumlardaki personelin eğitilmesi çalışmalarına bir an önce başlanmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Ancak, devlet kurumları nezdinde yürütülecek çalışma ve uygulamaların yüzeysel ya da kozmetik uygulamalar olarak kalmaması açısından bu alanda çalışma yürüten tüm sivil toplum kurumlarını tek örgütlenme-ağı çerçevesinde işbirliğine yönelerek bir araya getirmek suretiyle ortak çalışmalarına yardımcı olmak da önem arz etmektedir. Ayrıca, STK’ların sağlıklı hizmet sunabilmeleri açısından kendilerine devlet kaynaklarından finansal destek de sağlanmak sureti ile mağdurların suç sanıkları karşısında bulunduğu dezavantajlı durumun dengelenmesi de mutlak bir gerekliliktir. Bu sistemin organizasyonu, finansmanı ve iyi uygulanması konusunda Avrupa birliğine dâhil ülkeler ve birlik genelinde teorik ya da pratik bilgi birikimi veya ‘*iyi politika*’ uygulama örnekleri yeterince bulunmaktadır. Özellikle İngiltere ve Hollanda’daki mağdur haklarının korunmasına yönelik yapılan uygulamaların özel incelemeye değer yapılanmalar olduğunu da belirtmekte fayda bulunmaktadır. Mağdur hakları konusunda yaklaşık 30-40 yıl arasında tecrübeleri bulunan bu gibi Avrupa ülkelerinin deneyimlerinden yararlanmak, Türkiye’de de mağdur haklarının korunmasına yönelik yapısal çalışmaların sağlıklı bir şekilde ve de minimum hata ile yürütülmesine çok önemli katkılar sağlayacaktır (bkz: Victim Support, 2010; 2011a; 2011b; Portuguese Association for Victim Support, 2010; European Commission, 2009; Council of Europe, 2008; Van Dijk., Manchin, Van Kesteren, et al., 2005; Slachtofferhulp Nederland, 2003; Williams, 1999).

KAYNAKÇA

Alvazzi del Frate, A, Van Kesteren, J. N., (2004). Criminal Victimization in Urban Europe, Key Findings of the 2000 International Crime Victims Survey, Turin: UNICRI.

- Burns, P. (1980), *Criminal injuries compensation*. Toronto: Butterworth.
- Campbell R. & Raja S., (1999). "Secondary Victimization of Rape Victims: Insights from Mental Health Professionals Who Treat Survivors of Violence." *Violence Victims*, 14 (3): 261-75. PMID 10606433.
- Carr-Hill, R. A. & Stern, N. H., (1979). *Crime: The police and criminal statistics*. London: Academic Press.
- Council of Europe, (2008). *Victims: Support and assistance*. (2nd edition). Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Değirmenci, O, (2008). "Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Hakları." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 77, ss. 33-86
- Doerner, W. (2012). *Victimology*, Burlington, MA: Elseiver Inc. ISBN 978-1-4377-3486-7.
- Erzurumluoğlu, B. ve Filiz, O. (2008). "Türkiye'de Suç Mağdurlarının Haklarının Korunması Alanında Yeni Düzenleme ve Yapılanma İhtiyaçları." V. Aile Şurası, Aile Destek Hizmetleri Bildirileri, 5-7 Kasım 2008, Sayfa: 353-373, Ankara: ASAGEM.
- Erzurumluoğlu, B., (2009). "Avrupa Birliği Normlarında Mağdur Haklarının Korunması." *Polis Bilimleri Dergisi*, Turkish Journal of Police Studies, Cilt 11, Sayı 4, Sayfa 67-88, Ekim 2009, Ankara.
- European Commission, (2009). *Analysis of the Application of Directive 2004/80/EC Relating to Compensation to Crime Victims*, Synthesis Report, Brussels: Directorate-General Justice, Freedom & Security.
- Goodey, J. (2003). "Compensating Victims of Violent Crime in the European Union with a Special Focus on Victims of Terrorism." Discussion Paper, National Center for Victims of Crime, Crime Programme, Vienna: United Nations.
- Greer, D. (1996). *Compensating crime victims: A European survey*. (ed) Freiburg im Breisgau: IUSCRIM.
- Hauber, A.R & Zandbergen, A.G.A. (1996). "Foreign Visitors as Targets of Crime in the Netherlands: Perceptions and Actual Victimization Over the Years 1989, 1990, and 1993." *Security Journal*, 7(3): 211-218.
- Kafes, V. (2011). "Ceza Hukukunda Mağdurun Zararının Giderilmesi." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 60(1): 83-156.
- Katsoris, N.C. (1990). "The European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes: A Decade of Frustration." *Fordham International Law Journal*, 14(1):184-215.
- Kury, H. (2002). *International comparison of crime and victimization: The ICVS*. (ed.) Willowdale: De Sitter Publications.
- Leggett, T. (2003). *Rainbow Tenement: Crime and Policing in inner Johannesburg*; ISS Monograph Series; No 78, April 2003, Pretoria: Institute for Security Studies.
- Mayhew, P. & Van Dijk, J.J.M., (1997). *Criminal victimisation in eleven industrialised countries; key findings from the 1996 international crime victims survey*, The Hague: Ministry of Justice.

- Mayhew, P. & White, P. (1997). *The international crime victimisation survey*. London: Home Office.
- Portuguese Association for Victim Support (APAV), (2010). *Project victims in Europe: implementation of the EU framework decision on the standing of victims in the criminal proceedings in the member states of the European Union*. Lizbon: Portuguese Association for Victim Support (APAV).
- Slachtofferhulp Nederland, (2003). (Help for Victims-The Netherlands), *Help for victims after a crime or traffic accident*. Amsterdam: The National Office of Slachtofferhulp Nederland.
- Van Dijk, J., Manchin, R., Van Kesteren, J., Nevala, S. & Hideg, G. (2005). *The burden of crime in the EU: A comparative analysis of The European Crime and Safety Survey*. (EU ICS) 2005, Brussels: EUICS Consortium.
- Victim Support, (2010). *Victims' justice? What victims and witnesses really want from sentencing*. London: Victim Support.
- Victim Support, (2011a). *Left in the dark: Why victims of crime need to be kept informed*. London: Victim Support.
- Victim Support, (2011b). *Summing up: A strategic audit of the criminal justice system*. London: Victim Support.
- Williams, B. (1999). *Working with victims of crime: Policies, politics and practice*. London: Jessica Kingsley.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The EU, along with trying to ensure free movement of goods and services in the union, try to make arrangements to harmonization or standardize services and treatment of crime victims to prevent secondary victimisation due to legal, cultural, economic, psychological or communication problems.

Starting from "The Council of The European Union Framework Decision of 15 March 2001 On the Standing of Victims in Criminal Proceedings" (2001/220/JHA), the EU try to establish basic rights for victims of crime within the EU. Additionally, the Member States had to adapt their legislation in line with the requirements of the Framework Decision by 2006. Yet, after two reports of implementation published in 2004 and 2009, which both concluded that the EU legislation had not been effective in achieving minimum standards for victims across the EU. Therefore, in 2011, the European Commission put forward a legislative package to strengthen the legal framework on victims' rights including a proposal for a directly binding and effectively enforceable "Directive establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime. Then, The Directive was adopted on 25 October 2012 and entered into force on 15 November 2012 [Directive 2012/29/EU]. The EU Member States have to implement the provisions into their national laws by 16 November 2015.

The new Directive replaces the 2001 Framework Decision and includes the minimum standards that were established there on the rights to access information, support, protection and basic procedural rights in criminal proceedings. However, the Directive will bring significant value added compared to the current legal framework. Apart from being enforceable under the Lisbon Treaty and generally containing more concrete rights for victims and clearer obligations for Member States, it goes further than the Framework Decision in many ways.

First and foremost the directive brings in new rights to victims and new obligations to the states and their institutions including the institutions in the criminal justice system. The outline of new directive is as follows;

Family members of deceased victims are defined as victims and benefit from all rights in the Directive; family members of surviving victims have the right to support and protection. Family members are widely defined and include also non-married intimate partners.

Accessible and understandable information – All communication with victims must be made in a way that victims understand; an emphasis is made on child-sensitive communication.

Access to victim support – Member States must ensure access for victims and their family members to general victim support and specialist support, in accordance with their needs. The Directive specifies the basic level of services that need to be provided. Support is not dependent on the victim having reported the crime. Member States must facilitate referrals from police to victim support organisations.

Specialist support services must as a minimum provide shelters and targeted and integrated support for victims with specific needs, such as victims of sexual violence, victims of gender based violence and victims of violence in close relationships, including trauma support and counselling.

Review decisions not to prosecute –Victims have the right to be informed about a decision not to proceed with prosecution of the offender and will also have the entirely new right to have such decision reviewed.

Individual assessment to identify vulnerability and special protection measures –All victims will be individually assessed to determine whether they are vulnerable to secondary or repeat victimisation or intimidation during criminal proceedings. If they have specific needs, a whole range of special measures will be put in place to protect them.

Children are always presumed vulnerable and particular attention will be paid to some categories of victims such as victims of terrorism, organised crime, human trafficking, gender-based violence, violence in close-relationships, sexual violence or exploitation, hate crime and victims with disabilities.

Information rights – Victims will receive a range of information from first contact with authorities. Victims will also receive information about their case, including a decision to end the investigation, not to prosecute and the final judgment and information on the time and place of the trial and the nature of the criminal charges.

Interpretation and translation - During criminal proceedings, victims with an active role have the right to interpretation and translation to enable their participation. Victims can challenge a decision not to receive interpretation and translation. All victims will receive a translation of the acknowledgement of their complaint.

Protection of all victims is reinforced – The privacy of victims and their family members must be respected and contact with the offender avoided.

Restorative justice safeguards –Victims who choose to participate in restorative justice processes must have access to safe and competent restorative justice services, subject to some minimum conditions set out in the Directive.

Training of practitioners has become an obligation and emphasis is also put on cooperation between Member States and at national level and awareness rising about victims' rights.

Comparing the progress of victim rights in the EU to the rights of victims in Turkey, it is unfortunate that Turkey still did not even integrate "the European Convention on Compensation for Victims of Crimes of Violence" in its legislation, which signed on 24th November 1983.

Method

This article is a scientifically evaluative study of the developments on the rights and protection of victims of crime and victim services in the EU and Turkey since 1960s in law, in victimological literature, in research and in the field.

Findings (Results)

The EU had an enormous progress in transforming its criminal justice system from a “suspect-centred” one to “victim-centred” one. Yet, Turkey seems to have done little in this area of criminal justice.

Conclusion and Discussion

Turkey needs to adapt the EU law into its legislation if it wants to protect its victims against ever improving rights of suspect. At present there is no balance between the rights of victims and suspects. If this imbalance between the rights of victims and suspects remain as it is there is a danger that some victims may incline to take the law in their hands while others feel let down, disheartened or desperate.